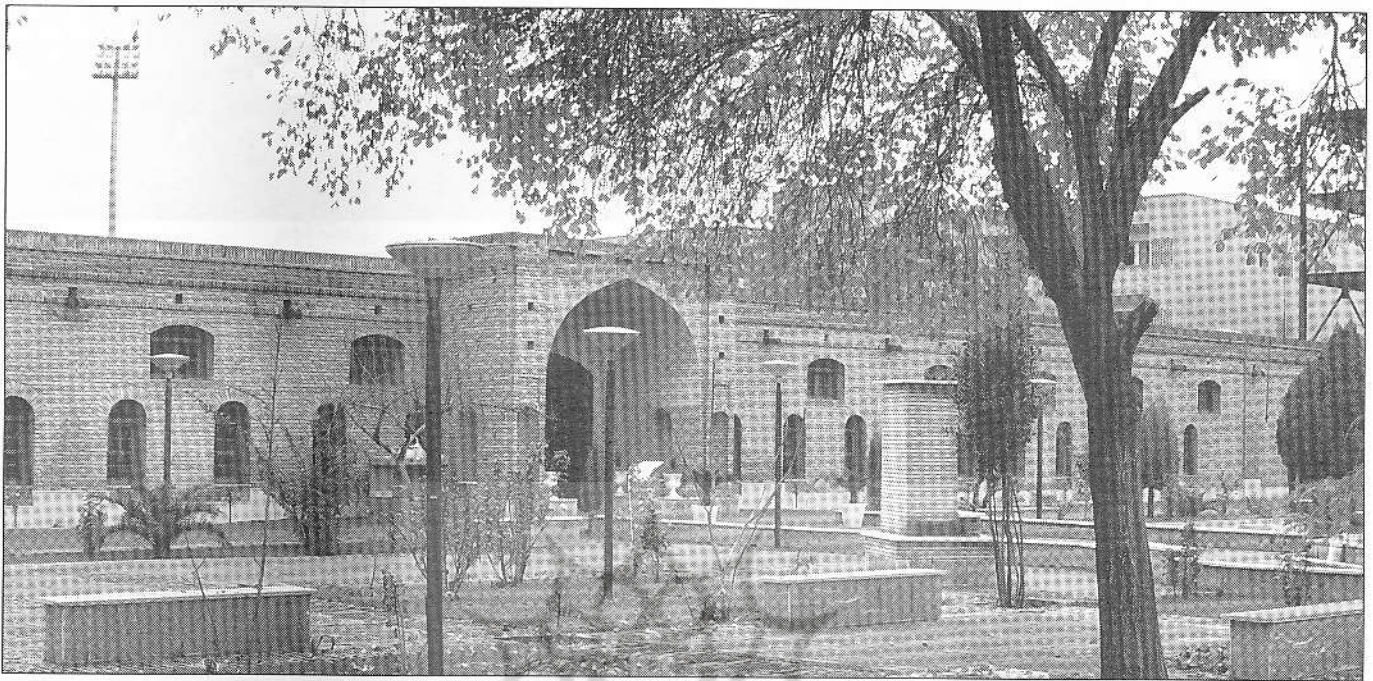

موزه ملی تاریخ علوم پزشکی

مهناز اسدی

دختر تا چندین ماه پس از عمل جراحی زنده مانده بود. شایان ذکر است که سابقه شناسایی این بیماری (هیدروسفالی) به دوره سلسله‌های اول در سقارای مصر و لاکیش فلسطین در دوره آهن می‌رسد و این عمل که در واقع یکی از قدیمی‌ترین شواهد جراحی جهان در دوران نوسنگی در کشور ماست.

در این بخش تعدادی از مصنوعات سنگی ادوار مختلف (پارینه‌سنگی نوسنگی) مکشوفه از نقاط مختلف کشورمان نیز به نمایش درآمده است.

بخش اسناد و کتب خطی

در این قسمت مجموعه‌ای از نسخ خطی و چاپ سنگی در باب طب سنتی، طب نظری و عملی، علم مفردات و مرکبات، علم تشریح، کلیات پزشکی و... نگهداری می‌شود. از جمله نسخ ارزشمند این مجموعه کتاب‌المنصوری تألیف زکریای رازی است که این نسخه به گواهی تاریخ کتابت آن مورخ رجب ۴۸۴ ه.ق. است که به خط نسخ کهن نگاشته شده است.

علاوه بر این مجموعه‌ای از اسناد پزشکی متعلق به تشکیلات اولیه بهداشتی ایران (اداره صحیه سابق) و دو مجموعه‌ای هدایای اسناد شغلی و تحصیلی خانواده دکتر عبدالله‌خان احمدیه یکی از پانزده استاد برجسته مدرسه پزشکی دارالفنون و طبیب و جراح بیمارستان نظامی احمدیه، و اسناد خانواده عبدالحسین‌خان نظامی فارغ‌التحصیل داروسازی از مدرسه دارالفنون و فرزند ایشان دکتر امیرهوشنگ نظامی استاد برجسته دانشگاه تهران در معرض دید علاقه‌مندان قرار گرفته است.

بخش دامپزشکی

این بخش از موزه مشتمل بر مجموعه‌ای از ابزار و وسایل مدرن دامپزشکی

موزه علوم پزشکی حاصل تلاش مسئولان دانشگاه علوم پزشکی تهران و با مشارکت مستقیم سازمان میراث است که به منظور حفظ و معرفی ارزشها و فرهنگ و تمدن غنی و گرانبهای گذشتگان علوم پزشکی در ادوار مختلف تاریخی شکل گرفت. از سال ۱۳۷۷ طرح تجهیز و راه‌اندازی این موزه آغاز شد و پس از طی مراحل اجرایی در تابستان سال ۱۳۸۰ موزه ملی تاریخ علوم پزشکی فعالیت رسمی خود را آغاز نمود.

بخش‌های موزه علوم پزشکی شامل موارد ذیل است:

بخش ابزار و ادوات پزشکی

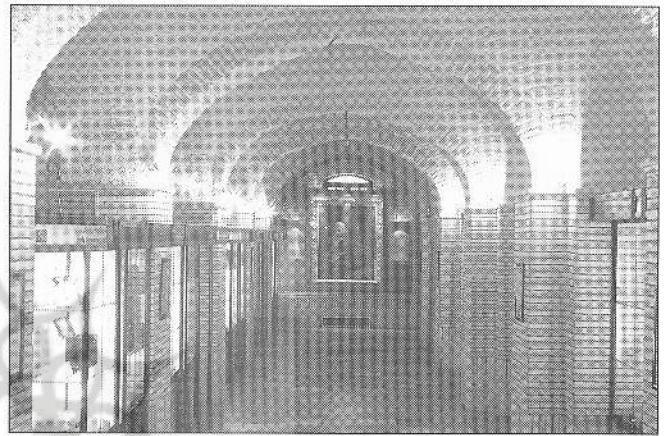
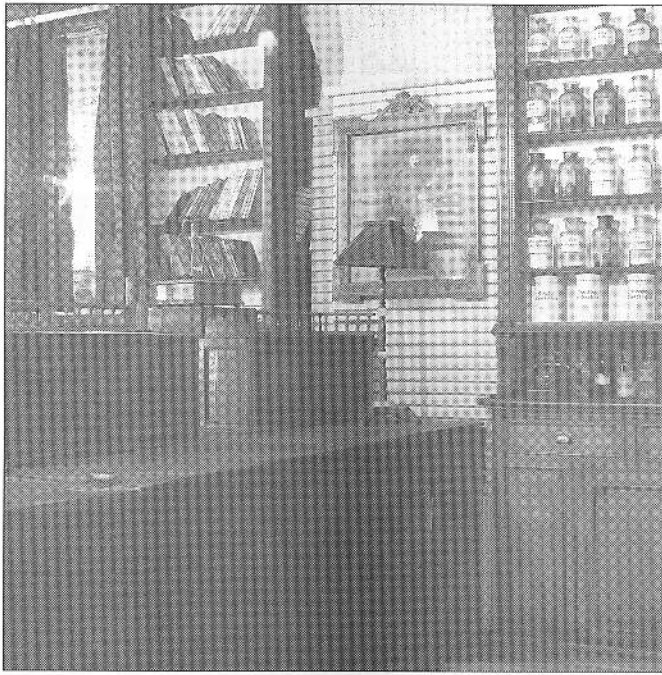
اشیای به نمایش گذاشته شده در این بخش در دو گروه در معرض دید قرار گرفته‌اند.

— ابزار و اشیای پزشکی از نگاه باستان‌شناسی (شامل اشیای دوران تاریخی و دوره‌های اسلامی) همچون حجامت شیشه‌ای، صافی‌های سفالی و مفرغی که در مصارف داروسازی کاربرد داشته‌اند. ابزار مفرغی جراحی چون نیشر و چاقو، اسکنه، داغ فلزی و...

— در بخش دیگر نیز ابزارآلات پزشکی مدرن در معرض دید قرار دارد.

بخش دیرین انسان‌شناسی

در این بخش از موزه تعدادی از نمونه‌های انسانی مکشوفه از محوطه باستانی شهر سوخته (هزاره ۳ و ۴ م.ق) و مسجدکبود تبریز نگهداری می‌شود. یکی از نمونه‌های منحصر به فرد این بخش که از یک گور دسته‌جمعی در کاوش‌های باستان‌شناسی شهر سوخته کشف شده است، جمجمه جراحی شده یک دختر بچه ۱۳ ساله است که به خاطر ابتلا به بیماری هیدروسفالی (وجود مایع مغزی نخاعی در بین بطن‌های مغز) در حدود ۴۸۰۰ سال پیش با تشخیص پزشکان شهر سوخته مورد عمل جراحی تریپانسیون (برداشتن بخشی از استخوان جمجمه) قرار گرفته است. و این

زبان‌های فارسی، عربی، انگلیسی، فرانسه است. همچنین کتابخانه دارای مجموعه کپی‌های نسخ خطی پزشکی با ارزش می‌باشد که برای استفاده محققان و پژوهشگران تاریخ و اخلاق پزشکی تهیه شده است.

(متعلق به دوره پهلوی است) که از انواع آن می‌توان به مواردی چون انواع نعل‌ها و ابزار نعل‌بندی، میز جراحی حیوانات کوچک، ابزار دندانپزشکی چهارپایان و... اشاره کرد.

— مرکز تحقیقات اخلاق و تاریخ علوم پزشکی

از جمله واحدهای فعال موجود در محل موزه ملی تاریخ علوم پزشکی مرکز تحقیقات اخلاق و تاریخ پزشکی می‌باشد که علاوه بر فعالیت‌های پژوهشی و آموزشی در زمینه اخلاق پزشکی به عنوان بازوی پژوهشی موزه در زمینه تاریخ علوم پزشکی فعالیت دارد.

از جمله همکاری‌های مرکز تحقیقات اخلاق و تاریخ پزشکی با موزه ملی تاریخ علوم پزشکی برگزاری جلسات بزرگداشت مفاخر تاریخ پزشکی کشور می‌باشد که از آن جمله می‌توان به بزرگداشت حکیم دکتر عبدالله‌خان احمدیه و دکتر نظامی اشاره کرد.

— سالن‌های اجتماعات، کنفرانس و پذیرایی موزه

این فضاها به منظور برگزاری جلسات، کنفرانس‌ها و کارگاه‌های علمی، آموزشی و مدیریتی مورد استفاده بوده که با توجه به فضای زیبا و سنتی موزه مورد استقبال برگزارکنندگان و شرکت‌کنندگان قرار می‌گیرد.

این موزه در نظر دارد تا با فراهم کردن امکانات پژوهشی و با ایجاد ارتباطات وسیع به نحو شایسته‌ای مسیر تاریخ علوم پزشکی در ایران را ارائه نماید. از این رو امیدوار است که با حمایت و همدلی تمام نهادهای ارزشمند فرهنگی در آینده‌ای نزدیک شاهد به ثمر رسیدن تلاش دست‌اندرکاران و نیل به اهداف متعالی موزه باشد.

— بخش مردم‌شناسی پزشکی

طب سنتی در ایران مبتنی بر دو محور اساسی است: یکی اندیشه‌ها و اعتقادات سنتی و باورهای مردم (طب عامیانه) و دیگری طبیعت که این باورها و اعتقادات درباره بیماری و درمان، به لحاظ فرهنگی، تاریخی و اجتماعی حائز اهمیت است. از این جهت در این بخش به معرفی شیوه‌های درمانی سنتی متداول در ایران چون حجامت، زالودرمانی، مراسم درمانی، فصدزنی و... پرداخته شده است.

— دواخانه دکتر نظامی

در این بخش از موزه یکی از قدیمی‌ترین دواخانه‌های ایران با قدمتی حدوداً ۱۵۰ سال که پیش از این در خیابان چراغ‌گاز سابق (امیرکبیر فعلی) قرار داشت به همراه تمامی تجهیزات و دستگاه‌های قدیمی داروسازی چون قرص‌سازی، شربت‌سازی و شیشه‌های نگهداری دارو، انواع کلیشه‌های مورد استفاده چاپ برچسب داروها و... در معرض دید علاقه‌مندان قرار گرفته است.

— بخش‌های جنبی موزه

— کتابخانه تخصصی

کتابخانه تخصصی موزه ملی تاریخ علوم پزشکی، دارای حدود ده هزار جلد کتاب در موضوعات تاریخ پزشکی، داروسازی، گیاه‌شناسی، اخلاق پزشکی و اخلاق زیستی، تاریخ علوم و مراجع عمومی و تخصصی و کتاب‌های نفیس قدیم، چاپی و جدید به